

על הפרשה

❖ תורה מחשבה ומוסר ❖ קרח ❖ כה' סיון תש"פ ❖

פרשת השבוע

"ויקח קרח" (טז, א).

אמרו חז"ל (אבות ה, יז) כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמואי, ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו.

עמד על כך המשגיח ר' ירוחם ממויר זצ"ל, שכל נטעה לחשוב שמחלוקתו של קורח היתה על מינוי ושררה לשם תאוה בלבד, שהרי המשנה השוותה את מחלוקת קורח ומשה למחלוקת של שמואי והלל, ועל כרחק שאף מחלוקתו של קורח היתה מחלוקת רוחנית, שחשקה נפשם ליתר שאת ומעלה בקודש, ובקשו כהונה כדי להיות יותר קרובים לה', אלא שהיה מעורב בה כוונות שלא לשם שמים, ועל זה היתה התביעה עליו, אבל עצם המחלוקת היתה ברוחניות.

"ואת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו" (טז, ו).

כתב רש"י, מה ראה לומר להם כך, אמר להם בדרכי הגוים יש נימוסים הרבה וכומרים הרבה ואין כולם מתקבצים בבית אחד, אנו אין לנו אלא ה' אחד, ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד, ואתם מאתים וחמישים איש מבקשים כהונה גדולה.

ועוד הוסיף להם ואמר "המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו וגו' ויקרב אתך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהונה". וביאור כוונתו, שהרי זכותם להתקרב לה' ולעבודת הלויה, ומדוע אין די לכם בואת ואתם מבקשים גם כהונה, וסיים ואמר "לכן אתה וכל עדתך הנעדים על ה'", והיינו שבקשתם היא כפירה בציווי ה'.

ויש להבין, הרי סיום דבריו של משה הם דברי טענה חמורים ביותר, שהם כופרים בציווי ה', והוא תובע אותם על חסרון באמונה, אם כן מדוע הקדים בהתחלה לומר להם טענות אחרות.

למד מכאן המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל יסוד גדול בנפש האדם, שקשה לאדם לפרוש מן דבר בגלל הפחד מהעונש, אלא רק אם הוא מבין את הדבר לפי שכלו שאין ראוי לעשות כן אז קל לו לשבור את טבעו, וכל זמן שאין בקרבו להבין ולהשכיל, אף אם יראה גיהנם ממש בחוש יכול לבוא לידי חטא, כי רק השכל וההבנה יכולים לשבר את הטבע.

וזו חייבת להיות דרך עבודת האדם, ולדוגמא בעת שרוצה לעקור מקרבו מדות רעות כמדת הגאווה וכדומה, חייב להשתמש במאזני השכל, שיחשוב וישקול מה תוסף לו הגאווה, והרי מצבו לא ישתנה על ידי זה. אמנם אם לא יתבונן בשכלו ורק יאמר לנפשו כי אסור להתגאות כי כל המתגאה נוחל גיהנם, דברים אלו יעזרו לו רק לפי שעה, ומדת הגאווה שבו לא תיעקר, ואף שיתנהג בהכנעה אין זה אלא שקר כי הגאווה עדיין תשאיר בו.

ואף הפחד מפני הגיהנם חייב להיות בדרך זו, שיחשוב בלבו וכי כדאי לו לאדם שעבור הנאת רגע

"ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי" (טז, ח).

אמרו חז"ל (רבה יח, ט), כל הדברים האלו פייס משה לקרח ואין את מוצא שהשיבו דבר, לפי שהיה פקח ברשעו, אמר אם אני משיבו יודע אני בו שהוא חכם גדול ועכשיו יקפחני בדבריו ואני מתרצה לו בעל כרחי, מוטב שלא אזקק לו, כשראה משה שאין בו תועלת פירש הימנו.

למד מכאן הגאון ר' בן ציון ברוך זצ"ל שאם אדם רוצה לבחון במחלוקת אם היא לשם שמים או לא, יש עליו לבחון אם שני הצדדים מוכנים לדבר ולהתווכח אחד עם השני או שלא.

שמואי והלל נחלקו שנים רבות, ואף מסרו נפשם על מחלוקת זו, וכמבואר בירושלמי (שבט א, ד) שתלמידי בית שמואי לא הניחו את תלמידי בית הלל לעלות לעליית חנניה בן חזקיה כדי שיפסקו כמותם שהם הרוב. אבל אעפ"כ לא נמנעו מלישא נשים אלו באלו, ונהגו חיבה ורעות זה בזה (יבמות יד, ב).

וכן בשנים שלומדים ביחד, ואפי' אב ובנו נעשים אויבים זה לזה (קידושין ל, ב), אבל כיון שהם שומעים אחד את חברו, ושניהם מחפשים את האמת, לכן בסוף נעשים אוהבים זה לזה.

וכדברי המאירי (שם), "שאפילו אב ובנו רב ותלמידו שאין דרכם להתקנא זה בזה, כל שהם עוסקים בתורה וחולקים נעשו אויבים זה לזה, שגדר האהבה הוא שווי הרצון, וכל שאין שם הסכמה אחת אין כאן אהבה, ומכל מקום אחר שאין מחלוקתם לכונת נצח, אלא ששניהם מכוונים להוציא הדבר לאמת, אין זיון משם עד שנעשו אוהבים זה לזה, שנשכמים לדעת אחת".

אבל קורח לא ביקש את האמת, ומשום כך לא השיב כלום למשה רבינו, משום שחשש שבדאי משה יברר לו את האמת ויהא מוכרח להודות, ולכן נמנע מלהתווכח עם משה, ומה עשה? הלך בעקפין וכינס את ראשי העדה ודיבר איתם ליצנות נגד משה כל הלילה, וכל הטענות שהיה לו לא אמר זאת בפניו, ומכאן ההוכחה שלא חיפש ולא רצה את הברור אלא את המחלוקת.

אחד יסבול אח"כ עונשים רבים לאין סוף, וזה יסוד המוסר להתבונן ולדבר עם עצמו בדברים מושכלים ומובנים, שיוכיח לעצמו מהי הדרך האמיתית שחייב ללכת בה.

ולכן עיקר הטענה של משה היתה על פי השכל וההיגיון, שישראל שונים מדרכי הגוים, ויש לנו ארון אחד ותורה אחת, ולא שייך שכולם יהיו כהנים. ועוד, שהרי הם כבר קבלו את מעלת הלויה, ומדוע הם צריכים אף למעלת הכהונה, וכל זה בא לבאר על פי דרכי השכל וההכמה שאין מקום למחלוקת, ובסוף אף אמר להם דברים קשים שהם כופרים בציווי ה', ורק לאחר שכבר הבינו בשכלם את הטענות יוכלו גם לפחד מפני ציווי ה'.

"והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש" (טז, ז).

כתב רש"י, ולא טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו על נפשותם, שנאמר את מחתות החטאים האלה בנפשותם וכו' וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטענות, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו וכו', אמר אפשר כל

הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום, לכן נשתתף לבוא לאותה חזקה, ששמעו מפי משה שכולם אוהבים ואחד נמלט, טעה ותלה בעצמו.

עורר על כך הגאון ר' מאיר סגל זצ"ל (מתלמידי נובהרדוק), שכל אחד מהמאותים וחמישים נשיאי העדה ידע שה' יבחר רק באחד, ובכל זאת כולם סכנו את עצמם, כי כל אחד היה בטוח בצדקתו ושבו יבחר ה' וחבריו יאבדו, וזה מה שחטאו בנפשותם.

ולפי זה כתב לבאר מה שאמרו (אבות ה, יז) כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמואי, ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו. ויש לבאר מדוע לא כתבו מחלוקת של קרח ומשה כמו שכתוב מחלוקת שמואי והלל.

אלא, שבמחלוקת שהיא לשם שמים כל צד משני צדדי המחלוקת הם מתאחדים ביחד, כי לכולם יש תכלית אחת, אולם מחלוקת שאינה לשם שמים ואינה אלא מפני אהבת הכבוד וכדומה, איש יש מחלוקת אף בין האנשים שהתאחדו לעמוד בצד אחד, כי כל אחד מהיחידים מכוין רק לתועלת עצמו ומתנגד לכוונת חברו שהוא גם כן מכוין לתועלת עצמו, ולכן כתבו קרח ועדתו, שאף הם נחלקו זה עם זה.

והראיה לכך שכל אחד חסותן להקריב והיה בטוח שרק בו יבחר ה' ולא באף אחד שהיה בצד שלו המתנגד להנהגת משה.

"לא חמור אחד מהם נשאתי" (טז, טו).

פירש רש"י, לא חמורו של אחד מהם נטלתי. אפילו כשהלכתי ממדין למצרים והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור, והיה לי ליטול אותו החמור משלהם, לא נטלתי אלא משלי.

סיפר הגאון ר' אליעזר שולביץ זצ"ל על הסבא מקלם זצ"ל, שכשהיה חוזר משליחות למען המוסד שלו, היה מבקש מהגבאים שיעריכו כמה נפסדו בגדיו מחמת שליחותו, והיה מקבל הפסדם של כמה פרוטות.

ופלא, למה לא היה יכול לוותר על סכום כה קטן עבור הישיבה, ומדוע רצה לקחת פרוטות אלו.

אמנם, המתבונן בכוחות הנפש חושש תמיד, שנוח לו לאדם העובד למען המוסד לומר להם שלי שלכם הוא, אבל אז מפתחו היצר הרע לומר ולחשוב אף שלכם שלי הוא, ולכן הסבא מקלם שהיה האדריכל המוסרי, וידע איך לנהל את כוחות נפשו, גדר את עצמו וסגר את הדלת בפני מחשבה כזו.

"ולא יהיה כקרח וכעדתו" (יז, ח).

אמרו חז"ל (סנהדרין קי, א) כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, שנאמר ולא יהיה כקרח ועדתו.

בזמן היוכוח על תנועת המוסר, הסבא מקלם זצ"ל לא דיבר מאומה על נושא זה. כששאלו אותו לפשר הדבר שהלא היא מחלוקת לשם שמים, ענה ואמר, כי במחלוקת אפשר להחזיק שתהיה כולה לשם שמים כחצי יום בלבד, ולאחר מכן מתערבים כבר מניעים אישיים ומדות שונות.

לשון הרע על בעלי מחלוקת

במחלוקת של קורח עם משה רבינו, שלח משה שליח לדתן ואבירם, והם אמרו לשליח "אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותתן לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנקה לא נעלה" (טז, יד). ולמדו מכאן (מועד קטן טז, א) ששליח ב"ד שהלך להזמין את הנתבע לב"ד והנתבע חירף את השליח, שמוותר לשליח לספר זאת לב"ד ואין בכך משום איסור לשון הרע, שהרי אף כאן דתן ואבירם אמרו את הדברים האלו לשליח, והשליח סיפר זאת למשה. וכן פסק השו"ע (חו"מ יא, א). וכן כתב הרמ"א (חו"מ ח, ה).

וברש"ש הקשה שהרי אסתר נאמרה ברוח הקודש, ומשה ודאי לא גרע מכותבי המגילה, ואם כן מה הראיה שהשליח אמר זאת למשה, ויתכן שידע זאת ברוח הקודש. וישיב, שהם ודאי אמרו לשליח בלשון נסתר, ובפסוק כתוב לשון נוכח, ומשמע שהשליח אמר את הדברים למשה.

ולכאורה יש להקשות עוד, שהרי מותר לדבר לשון הרע על בעלי מחלוקת (וכמבאר בירושלמי פאה דף ד, ב), ואם כן אין ראיה מכאן לשליח ב"ד שמוותר לו לספר לה"ר [וכבר הקשה כן בהגהות מלא הרעוים].

והחפץ חיים (הל' לה"ר ח, במ"ח יז) כתב להוכיח מקושי' זו, שכל ההיתר לדבר לה"ר על בעלי מחלוקת הוא רק כדי להשקיט את המחלוקת על ידי שיוכיח להם את האמת, אבל אם על ידי הלה"ר רק תתגבר המחלוקת ודאי שאסור לו לספר, ולכן הוכיחו מדרש ואבירם שהיה מותר לספר עליהם לה"ר מדין שליח ב"ד.

וכבר כתב תירוץ זה בשו"ת שואל ומשיב (תליתאה, פ). ועוד הוסיף שם ליישב עפ"י פ"י הנמוקי יוסף שדתן ואבירם התכוונו על משה, ויש לומר שכל מה שהותר לומר לה"ר על בעלי מחלוקת הוא שיאמרו את הדברים כפי שאמרו ממש בלי תוספת של פרשנות לדברים, וכאן השליח גילה למשה את מצפוני לבם של דתן ואבירם מה שלא היה נשמע מדבריהם, וזה לא הותר אלא לשליח ב"ד.

ובשו"ת יהודה יעלה (או"ח, ריג) תירץ על קושי' זו בדרך נוספת, שהנה יש לדקדק שהביאו ראי' מסוף דבריהם של דתן ואבירם, ולמה לא הביאו ראי' מתחילת דבריהם שאמרו "המעט כי העלינו מארץ זבת חלב ודבש להזמין אותנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר", וזה הרבה יותר חוצפה כלפי משה.

אלא שאת הדברים שאמרו כלפי משה זה מותר לספר משום שמוותר לספר לה"ר על בעלי מחלוקת, ורק מה שאמרו בסוף דבריהם "העיני אנשים ההם תנקה" וכוונתו על עצמם שלא יבואו אף אם ינקרו את עיניהם [וכפי שפירש רש"י על החומש], אלא שתלו קללתם באחרים והיינו בשליחים, ואת זה ספרו למשה מדין שמוותר לשליח ב"ד לספר מה שחירפוהו.

אמנם שיטת הנצי"ב (העמק שא"ה, כח) והחיד"א (פתח עינים, מו"ק) שלפי דברי הירושלמי מותר לספר לשון הרע על בעלי מחלוקת משום שדינם כרשעים ואינם בכלל "עמך" ולכן אף שאין הדברים לתועלת מותר לדבר עליהם לה"ר.

ולפי דבריהם יש ליישב איך הביאו ראייה שמוותר לשליח ב"ד לספר לה"ר מדרש ואבירם, והרי הם היו בעלי מחלוקת ומותר לדבר עליהם לה"ר.

ותירץ החיד"א, שעל בעל מחלוקת מותר אף להוסיף נופך בדיבורו, ומותר להוסיף ולהגדיל את המדורה, וממה שהותרו מספרות את הדברים שדן ואבירם אמרו בדיוק על כרחך שהוא מדין שליח ב"ד שמוותר לו לספר לה"ר ולא מדין לה"ר על בעלי מחלוקת שאין צריך לדקדק בסיפור.

ועוד תירץ, שעל בעל מחלוקת מותר לספר אף לכתחילה לה"ר, אבל שליח ב"ד אין זה לכתחילה אלא רק אם סיפר אינו עובר באיסור, והתורה לא כתבה בפירוש שהשליח סיפר למשה את הדברים, אלא רק כתבה את הדברים שהם אמרו, ומזה דקדקו בגמ' שהוא מדין שליח ב"ד, ואם זה היה מדין לה"ר על בעל מחלוקת היה צריך לכתוב מפורש שבא השליח ואמר למשה.

אבל אינו בגדר המצוה עצמה (ועי' להלן בדברי הקנאת סופרים).

ה. והנודע ביהודה (יו"ד תנינא, רא) כתב לחדש, שחלוק מצות הפרשה ממצות נתינה, שמצות הפרשה מקיימים אף בחיטה אחת שפוטרת את הכרי ומוציאו מידי טבל, אבל מצד מצות הנתינה אינו יוצא ידי חובת מצוה זו עד שיתן כשיעור נתינה.

והוסיף בנו של הנודע ביהודה (בהגהה שם), שאין כוונת אביו לומר שאם הפריש כבר חיטה אחת צריך להפריש שוב כדי לקיים מצות נתינה, וזה ודאי לא יועיל, כי כבר אין כאן טבל והכל חולין, אלא כוונתו לומר שלכתחילה צריך להפריש שיעור שיהיה בו כדי נתינה.

ואף שהנודע ביהודה כתב ש"לא קדמני בזה שום מפרש או פוסק", כבר כתב חידוש זה בתוס' רי"ד (קידושין נח, ב), ועל פי זה פירש מה שאמרו (תרומות ב, א) שאין לתרום לכתחילה מן הטמא על הטמא ואם תרם תרומתו תרומה, שכיון שאין הכהן יכול לאכול את התרומה הוא מפסיק את מצות הנתינה לכהן, ולכן לכתחילה שלא יתרום, אבל בדיעבד אם תרם תרומתו תרומה והכרי יצא מידי טבל.

ובאפיקי ים (הנ"ל) כתב לדון לפי זה האם כהן שנותן לעצמו צריך להפריש אחד מארבעים שהיה מעין יפה, או שכיון שנותן לעצמו אין דין של הפרשה בעין יפה. ותלה זאת במחלוקת של הרמב"ם והרמב"ן (וכדלעיל), שכיון שכל השיעור הוא דין בנתינה, ולכן לרמב"ם יש לומר שגם שהוא נותן לעצמו מקיים מצוה נתינה אם כן צריך להפריש בעין יפה, אבל לרמב"ן שהם שני מצוות ויש לומר שאינו מקיים כלל מצות נתינה כשנותן לעצמו, אינו צריך להפריש אלא חיטה אחת כדי לצאת מצות הפרשה.

ו. אמנם בנתי"מ (רמג, ח) כתב, שאין מצוה כלל ליתן לכהן את התרומה, אלא היא זכות לבעלים ליתן לאיזה כהן שירצה והיא נקראת טובת הנאה, אבל אם ברצונו הפקיר את הטובת הנאה, אין עליו שום חוב כלל ליתן לכהן, אלא הכהן יכול לבוא ולטול את התרומה כיון שהיא ממון כהנים.

ועל פי זה כתב לבאר מה שאמרו (יבמות צט, ב) שמשגגין מתנות כהונה לכהן חרש שוטה וקטן, שאף שכתוב בתורה לשון נתינה, אין זה חוב אלא זכות לבעלים, וממילא הכהן הקטן לוקח את המתנות מעצמו, ואין הבעלים מקנה לו את המתנות.

והוכיח דין זה ממה שאמרו (קידושין נח, א) שלמ"ד טובת הנאה ממון אפשר לקדש אשה בתרומה. ואם נאמר שיש עליו חוב ליתן את התרומה לכהן הדין יכול לקדש בזה אשה, והלא חייב ליתנה לכהן, אלא על כרחך שאין חייב ליתן לכהן בעצמו, ויש לו טובת הנאה שהיא שוה ממון ובוה מקדש את האשה שיהיה לה זכות ליתן את התרומה לאיזה כהן שתרצה.

וכן נראה מדברי ה"קנאת סופרים" (בספר המצוות, יב) שכתב בדעת הרמב"ם שעיקר המצוה היא בהפרשה בלבד, והחוב נתינה הוא כדין הנפקד שהוא חייב להשיב הפקדון לבעלים, והנתינה לכהן היא משולחן גבוה, והרי הם בתורת פקדון עד שיטלו.

ולפי זה כתב לבאר מה שכתב הרמב"ם (תרומות יב, יז), אין ישראל חייבין להטפל בתרומה ולהביאה מן הגורן לעיר ומן המדבר לישוב, אלא כהנים יוצאין לגרנות וישראל נותנים להם חלקן שם, ואם לא יצאו הרי זה מפרש ומניחה בגורן, ואם היתה חיה או בהמה אוכלתה שם ואינה משתמרת שם מהם, התקינו חכמים שיטפל בה ויביאנה לעיר ויטול שכן בהתה מכה, שאם הפרשה והניחה לבהמה ולחיה הרי זה חילול השם. ומבואר, שרק מפני חילול השם צריך לטרוח ולהביא את התרומה לכהנים, אבל מעיקר הדין אין חוב ליתן לכהנים, אלא שיש להם זכות לטול את התרומה.

אבל ברד"ב ז"ל כתב, שאם הפרישה והניחה לבהמה ולחיה חוץ מהחילול השם גם לא קיים מצוה נתינה.

אמנם האמרי בינה (פדיון הבן, א) הקשה מדברי הרמב"ן והתוס' רי"ד (הנ"ל) שכתבו במפורש שיש אף חוב נתינה, ואין רק זה זכות בעלמא שיכול להפקירה.

ומה שהביא הנתי"מ ראי' מקידושין אשה בתרומה כתב לדחות, שאף האשה נותנת את התרומה בשליחות הבעלים [וע"ע בערך השולחן (תרומות ס, ד) שהקשה על יסוד זה של הנתי"מ].

א. הרמב"ם בספר המצוות (עשה קכו) מנה את מצות התרומה למצוה אחת. ובשו"ר י"ב ביאר שאין למנות חלק מחלקי המצוה למצוה בפני עצמה, ולכן אף שמצוה להפריש ולתת לכהן את התרומה אין למנותם אלא למצוה אחת.

וברמב"ן (שם) השיג עליו, שבדברים הטובלים הם שתי מצוות, שצריך להפריש ולהתיר את האיסור אכילה, ועוד נצטוו שלא יזרוק את התרומה ויאבדה אלא יתננה לכהן.

ועוד הוכיח הרמב"ן שיש מצוה בהפרשה, שהרי מברכים על ההפרשה, ואילו היה המצוה ליתן לכהן לא היו מתקנים לכך משעת ההפרשה אלא בשעת הנתינה, ועל כרחך שהיא מצוה בפני עצמה [ונראה מדבריו שהבין בדעת הרמב"ם שעיקר המצוה היא בנתינה, וצ"ע].

ועוד הביא ראיה ממה שהכהנים מפרשים תרומה ואינם צריכים ליתן את התרומה לכהן אחר אלא אוכלים בעצמם, ועל כרחך שיש מצוה בהפרשה אף בלא נתינה. וכן בחלה טמאה מברך על הפרשתה ושורפה באור, ומוכח שיש מצוה בהפרשה לבד גם בלא נתינה. ולכן כתב שיש למנות את מצות התרומה לשתי מצוות, מצות הפרשה ומצות נתינה.

ב. ובלב שמה יישוב את דעת הרמב"ם שהמצוה מתחילה בהפרשה ונגמרת בנתינה, ולכן צריך לכרך בשעת ההפרשה, כמו בכל מצוה שמברכים קודם עשיית המצוה.

ומה שהקשה ממה שהכהנים מפרשים לעצמם אף בלי נתינה, כתב הלב שמה שאף שנותנים לעצמם מקיימים הם בזה מצות נתינה, וכאילו נתנו לכהן אחר.

ובאפיקי ים (ב, יב) הוסיף לבאר, שלפי הרמב"ם שהיא מצוה אחת אם כן אף כהן שנותן לעצמו מקיים מצות נתינה, אבל לפי הרמב"ן שהם שני מצוות, יש לומר שכהן שנותן לעצמו אינו מקיים מצות נתינה אלא מצות הפרשה.

ג. ובמגילת אסתר כתב לחדש בשיטת הרמב"ם, שכיון שהיא מצוה אחת, אם הפריש תרומה והיה בדעתו שלא ליתנה לכהן אלא לאבדה וכדומה, לא יצא אף ידי חובת הפרשה והכרי עדיין נשאר טבל (וכן כתב הגרש"ק בשו"ת קנאת סופרים, קח).

וכן כתב חידוש זה בשו"ת שואל ומשיב (תליתאה, א, תלא). והוסיף ליישב לפי זה מה שהקשו האחרונים על הדין שחולה מסוכן צריך להאכילו הקל הקל תחילה (וכמבאר ביומא פג, א), ואם יש לפניו טבל ותרומה נחלקו מה יותר חמור, האם עדיף שיאכל טבל או שיפריש ויאכל תרומה וחולין. והקשו האחרונים מדוע שלא יפריש תרומה ומיד יבטלנה ברוב החולין, ונמצא שלא יאכל תרומה כלל.

ובשו"ת שאילת יעבץ (א, קלה) כתב ליישב, שתרומה שנפלה לתוך הכרי שהפרישו ממנה חוזרת לטבלה, ורק אם היא נפלה למקום אחר היא מרמעת [וע"ע בשו"ת חתם סופר יו"ד, שיט].

אמנם השואל ומשיב כתב ליישב, שבמקום שאינו מתכוון ליתן לכהן אין אף הפרשה והכרי נשאר בטבלו, לכן אי אפשר להפריש על דעת לערב את התרומה ולבטלה, ולכן אי אפשר להפריש כלל, והחולה מוכרח לאכול תרומה.

ד. ובריש הל' תרומות כתב הרמב"ם בפרטי המצוות, "להפריש תרומה גדולה", "להפריש תרומת מעשר". ואילו בריש הל' מעשר כתב הרמב"ם שהמצוה היא "להפריש מעשר ראשון בכל שנה ושנה משנת הוריעה וליתנו ללוים". ויש לבאר מדוע בהל' תרומות לא כתב כלל את הדין ליתן לכהנים, ואילו בהל' מעשר כתב אף את הדין נתינה בפרטי המצוה.

וביאר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (מעדני ארץ תרומות, א, יא), שבתרומה ותרומת מעשר יש חוב בעצם ההפרשה אף בלא הנתינה לכהן, והוא כדי להתיר את הכרי ולהבדיל בין הקודש והחול, ואחר שהפריש את התרומה היא אסורה לזרים והיא ממון כהנים, אבל כמעשר ראשון שאין בו קדושה ומותר לישראל לאכול, והוצרך הרמב"ם לכתוב בפרטי המצוה את חוב הנתינה ללווי, כי עיקר הפרשתו הוא כדי לתת ללווי.

ויש שהוסיפו בגדר זה, שהמצוה בתרומה הוא רק ההפרשה, והדין נתינה לכהן הוא פרט מדיני התרומה,